

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РЕЙДЕРСТВА»

© 2017 ПИСАРЕВСЬКИЙ М. І.

УДК 658.114

Писаревський М. І. Теоретичні основи формування сутності поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства»

Метою статті є наукове обґрунтування теоретичних аспектів формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства. Проаналізовано концептуальні підходи до визначення сутнісної характеристики окремих елементів понятійного апарату, а саме – понять «економічна безпека підприємства» та «рейдерство». Сформовано авторське визначення забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства, що дає можливість обрати комплекс заходів організаційно-економічного характеру, спрямованих на збереження стійкого функціонування та розвиток підприємства в поточному та майбутньому періодах. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є критичний аналіз підходів до оцінки загроз економічній безпеці підприємства в контексті рейдерства, що дозволить розширити теоретичні основи формування ефективного механізму протидії та створить якісне методичне підґрунтя дослідження. Застосування нових науково-методичних підходів до комплексної оцінки рівня економічної безпеки в умовах протидії рейдерству забезпечить розробку та реалізацію ефективних управлінських рішень, спрямованих на створення системи превентивних заходів усунення загроз економічній безпеці підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, рейдерство, загрози, забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства.

Рис.: 1. **Бібл.:** 22.

Писаревський Микола Ілліч – аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: kolunya.92@inbox.ru

УДК 658.114

Писаревский Н. И. Теоретические основы формирования сущности понятия «обеспечение экономической безопасности предприятия в условиях рейдерства»

Целью статьи является научное обоснование теоретических аспектов формирования эффективного механизма обеспечения экономической безопасности предприятия в условиях рейдерства. Проанализированы концептуальные подходы к определению основных характеристик отдельных элементов понятийного аппарата, а именно – понятий «экономическая безопасность предприятия» и «рейдерства». Сформировано авторское определение обеспечения экономической безопасности предприятия в условиях рейдерства, что дает возможность разработать комплекс мер организационно-экономического характера, направленных на сохранение устойчивого функционирования и развития предприятия в текущем и будущем периодах. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является критический анализ подходов к оценке угроз экономической безопасности предприятия в контексте рейдерства, что позволит расширить теоретические основы формирования эффективного механизма противодействия и создаст качественную методическую основу исследования. Применение новых научно-методических подходов к комплексной оценке уровня экономической безопасности в условиях противодействия рейдерству обеспечит разработку и реализацию эффективных управленческих решений, направленных на создание системы превентивных мер, направленных на устранение угроз экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, рейдерство, угрозы, обеспечение экономической безопасности предприятия в условиях рейдерства.

Рис.: 1. **Библ.:** 22.

Писаревский Николай Ильич – аспирант кафедры финансово-экономической безопасности, учета и аудита, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: kolunya.92@inbox.ru

UDC 658.114

Pysarevskiy M. I. The Theoretical Foundations of Formation of the Essence of Concept of «Ensuring the Economic Security of Enterprise in the Conditions of Raiding»

The article is aimed at the scientific substantiation of the theoretical aspects of formation of an effective mechanism for ensuring the economic security of enterprise in the conditions of raiding. The conceptual approaches to determining the main features of individual elements of the conceptual apparatus, namely, the concepts of «economic security of enterprise» and «raiding» were analyzed. The author's own definition of ensuring the economic security of enterprise in the conditions of raiding has been formed, which provides an opportunity to develop a complex of organizational and economic measures aimed at maintaining the sustainable functioning and development of enterprise in the current and future periods. Prospect for further research in this direction is a critical analysis of the approaches to assessing threats to the economic security of enterprise in the context of raiding, thus broadening the theoretical basis for an effective response mechanism and establishing a qualitative methodical basis for research. Application of new scientific and methodical approaches to the integrated assessment of the level of economic security in the conditions of raiding will ensure the development and implementation of efficient managerial decisions aimed at establishing a system of preventive measures to address threats to the economic security of enterprise.

Keywords: economic security, enterprise, raiding, threats, ensuring the economic security of enterprise in the conditions of raiding.

Fig.: 1. **Bibl.:** 22.

Pysarevskiy Mykola I. – Postgraduate Student of the Department of Financial and Economic Security, Accounting and Auditing, Kharkiv National University of Urban Economy named after O. M. Beketov (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: kolunya.92@inbox.ru

Високий рівень економічної безпеки підприємства та дотримання його інтересів в економічній та юридичній сфері є пріоритетним завданням, яке має вирішуватися керівництвом та власниками в контексті загострення проблеми рейдерських захоплень.

У сучасних економічних умовах більшість суб'єктів господарської діяльності не захищені від протиправного захоплення (особливо в умовах негативної дії як зовнішніх, так і внутрішніх факторів) та загроз встановлення контролю над виробничими приміщеннями, промисло-

вим обладнанням, землею та іншими ліквідними активами. З урахуванням євроінтеграційного спрямування вітчизняних реформ процеси кардинальних змін національної економіки мають бути спрямовані на розробку ефективних заходів з підвищення рівня економічної безпеки в умовах протиправного захоплення підприємств, нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз.

Проблеми забезпечення економічної безпеки всебічно досліджено в працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, а саме: Гейця В. М. [4], Забродського В. А. [10], Ілляшенка С. М. [11] та ін. Теоретико-методичні основи формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства вивчено в роботах: Гапоненко В. Ф. [3], Барановського О. І. [8], Медведєвої І. Б. [13]. Аналізу рейдерства як соціально-економічного феномена та розробці ефективної системи захисту та протидії рейдерству присвячено велику кількість робіт таких вчених, як Бурбело О. А. [1], Варналій З. С. [2], Дмитрієв І. А. [6]. Науковими розробками основних напрямів оцінки існуючих загроз економічній безпеці підприємства займалися такі вчені, як Медведєва І. Б. [13], Щеглов Ю. А. [22] та ін.

Разом з тим, окремі питання забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства, що дозволить створити систему превентивних заходів з попередження недружнього поглинання з урахуванням зовнішніх і внутрішніх загроз, потребують подальших досліджень та уточнення понятійного апарату проблеми, що окреслена.

Метою статті є наукове обґрунтування теоретичних аспектів формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства на основі узагальнення та систематизації поглядів учених щодо визначення сутності понять «економічна безпека підприємства» та «рейдерство». Отже, необхідність забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств потребує вивчення наукових підходів щодо сутнісної характеристики окремих елементів понятійного апарату, а саме: понять «економічна безпека підприємства» та «рейдерство», що, своєю чергою, передбачає уточнення таких дефініцій, як «підприємство», «безпека», «економічна безпека підприємства», «забезпечення».

У науковій літературі існує багато підходів до трактування поняття «підприємство», сутність якого змінювалася відповідно до історично зумовлених етапів еволюції господарських відносин та розвитку економічної науки. Так, наприклад, у Сучасному економічному словнику підприємство розглядається як самостійний господарюючий суб'єкт з правами юридичної особи, що здійснює різноманітні види економічної діяльності [18]. У роботі [20, с. 25] під підприємством розуміється виробничо-економічний та майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. У загальному вигляді підприємство трактується як одна з форм організації з усіма властивими їй характеристиками та особливостями, що є відкритою економічною системою, кінцевою метою діяльності якої є випуск продукції у вигляді товарів, робіт, послуг

[14]. Дослідник Кібік О. М. [12] визначає підприємство як самостійний суб'єкт господарської діяльності, який розглядається у двох аспектах: в економічному та технічному. В економічному відношенні підприємство є виробничою системою, що включає матеріально-технічну базу виробництва, персонал на різних рівнях управління та сфер діяльності; фінансові та інші ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей та завдань у рамках діючого правового поля та внутрішніх регламентів. У технічному сенсі підприємство – це комплекс споруд, будинків та обладнання задля реалізації техніко-технологічного процесу його функціонування.

З урахуванням того, що будь-яке підприємство має дотримуватися встановлених на законодавчому рівні норм і правил, у подальшому під підприємством розуміємо самостійний суб'єкт господарювання, створений для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом та іншими законами України [5].

Незважаючи на велику кількість існуючих досліджень щодо проблематики забезпечення безпеки функціонування суб'єктів господарювання, досі не існує єдиного підходу до трактування поняття «безпека». Теоретичні основи вивчення механізмів забезпечення безпеки започатковано в роботах вітчизняних авторів на основі результатів адаптації зарубіжного досвіду та досліджень західних науковців. У рамках стаціонарного підходу безпека розглядається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Варналій З. С. трактує безпеку як стан, ситуацію спокою, коли немає реальної небезпеки, а також як матеріальні, економічні, політичні умови, відповідні органи та організації, що сприяють утворенню такої ситуації [2]. Як зазначено авторами роботи [3, с. 23], у науковій літературі існує два підходи до забезпечення безпеки підприємства. У рамках першого процес забезпечення безпеки представляє собою захист від загроз, які виникають в зовнішньому та внутрішньому середовищі та негативно впливають на діяльність підприємства і перешкоджають досягненню підприємством стратегічних цілей в умовах високої конкуренції та господарського ризику. Таким чином, акцентується увага на існуванні загроз тим чи іншим параметрам, що характеризують існуючий об'єкт, до яких належать: життєво важливі інтереси, потреби, нормальне функціонування, прогресивний розвиток та ін. Обмеженість даного підходу проявляється в тому, що загрози та небажані зміни є первинними по відношенню до поняття «безпека», про забезпечення якої замислюються лише після визначення негативного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Основним критерієм успішного забезпечення безпеки об'єкта є досягнення ним поставлених цілей, що визначає шляхи та способи досягнення безпеки, а саме: забезпечення нормального функціонування підприємства в умовах постійних змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Відповідно до другого підходу забезпечення

безпеки – це підтримка нормального режиму функціонування, створення сприятливих умов, постійний моніторинг внутрішньої структури та зовнішнього оточення, що передбачає надання об'єкту таких властивостей, які дозволять досягти поставлених цілей. Виходячи з цих міркувань під безпекою розуміємо створення сприятливих умов діяльності, задоволення і захист інтересів суб'єктів від внутрішніх і зовнішніх загроз, за яких забезпечуються сталий розвиток, оптимальні умови життєдіяльності та самореалізації.

З розвитком суспільних відносин забезпечення необхідного рівня безпеки стає актуальним завданням на всіх ієрархічних рівнях управління: національному, регіональному, галузевому та окремих суб'єктів господарювання. Так, під національною безпекою України розуміється захищеність інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, що є складним багаторівневим процесом забезпечення сталого розвитку суспільства, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам у всіх сферах життєдіяльності суспільства, що включає в тому числі економічну безпеку як окрему підсистему. У роботі [7] безпека розглядається як специфічна характеристика економічної системи та визначається як стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави. Близьким за сутністю є поняття, наведене в монографії [16], де економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців. М. Єрмошенко в роботі [9] основною характеристикою економічної безпеки визнає збалансованість і стійкість до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки та соціальної сфери. Більш повне визначення поняття «економічна безпека держави» надають Л. Шевченко, О. Гриценко та С. Макуха у роботі [21, с. 11], де під економічною безпекою держави розуміють стан захищеності усіх рівнів економіки країни від небезпечних дій; здатність підтримувати послідовну реалізацію національних інтересів, стійку дієздатність господарюючих суб'єктів, нормальні умови життєдіяльності населення; сукупність відносин і пов'язаних з ними заходів, що забезпечує економічний суверенітет, економічне зростання, підвищення добробуту в умовах наявної системи міжнародних економічних взаємозалежностей. На рівні окремих економічних суб'єктів економічна безпека визначається як стан суб'єктів господарювання, при якому реально існують та суб'єктивно відчуються можливості щодо реалізації його життєво важливих інтересів відповідно до обраної місії [17, с. 24].

Таким чином, більшість вітчизняних учених схиляються до думки, що економічна безпека – це основа сталого розвитку економіки країни, захищеність інтересів економічних суб'єктів на всіх рівнях від внутрішніх

та зовнішніх загроз і можливих збитків, забезпеченість всіма необхідними засобами існування.

При цьому наголосимо, що врахування тенденцій економічного розвитку вітчизняної економіки, які характеризуються не лише кардинальними змінами нормативно-правових основ функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням вимог європейського законодавства, а й виникненням загроз у зовнішній політиці держави, підвищенням рівня криміналізації економіки, збільшенням кількості рейдерських захоплень підприємств у різних сферах, негативним впливом дестабілізуючих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємств, вимагає від підприємств удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки в умовах рейдерства в напрямку, збереження стійкого функціонування та розвитку, захисту майнових інтересів, зміцнення фінансового становища у часі та просторі.

Спираючись на етимологію понять «економічна безпека» та «підприємство», автором узагальнено підходи до визначення сутності економічної безпеки підприємства. У загальному розумінні економічна безпека визначається науковцями як стан і здатність економічної системи протидіяти загрозам і забезпечувати реалізацію економічних інтересів, що, як правило, визначається через відповідні критерії та показники, які знаходяться або в зоні безпеки, або свідчать про розвиток небезпеки внаслідок зовнішніх і внутрішніх загроз. Економічна безпека як властивість соціально-економічної системи (функція) передбачає виконання суб'єктами господарської діяльності конкретних дій, спрямованих на протидію, тобто на запобігання загрозам і припинення їх негативного впливу [8, с. 119].

Враховуючи специфіку даного дослідження та спираючись на висновки дослідників, сформульовано таке визначення поняття «економічна безпека підприємства» – це стан захищеності інтересів підприємства в умовах негативних впливів як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, що дозволяє забезпечити стабільне функціонування та збалансований, динамічний розвиток у поточному та перспективному періодах.

Аналіз теорії та практики господарювання свідчить, що загроза недружнього поглинання та рейдерських захоплень охопила всі сфери економічної діяльності. Кожне підприємство, яке отримує прибуток та має значні активи, може стати об'єктом прискіпливої уваги з боку зацікавлених осіб. Пояснюється це тим, що рівень захисту економічних інтересів господарюючих суб'єктів в Україні знаходиться на вкрай низькому рівні через такі причини: недосконалість законодавства та судової влади, корупція, корпоративні конфлікти, наявність легальних і нелегальних методів, що дають можливість усунути власника від управління підприємством, відсутність захисту інформації щодо діяльності підприємства, слабкість державного контролю за корпоративною сферою та ін. [1; 6]. Що стосується визначення поняття «рейдерство», то в науковій літературі існує велика кількість підходів до його трактування, що відображає неоднозначність та суперечливість даного

явища. Так, наприклад, Варналії З. С. розглядає рейдерство як недружнє, поза межами дії цивільного законодавства, спрямоване проти волі власника, захоплення чужого майна на користь іншої особи, встановлення над майном повного контролю нового власника в юридичному та фізичному розумінні з використанням корупційності чиновників та (або) із застосуванням сили [2, с. 205–206]. У роботі Бурбело О. А. під рейдерством розуміються дії, спрямовані на заволодіння чужим майном, що відбувається всупереч волі власника, на що витрачається менше коштів, ніж майно оцінюється за ринковою вартістю, з подальшою легалізацією даного майна [1, с. 37]. При цьому більшість дослідників наголошує на недоцільності автоматичного перенесення сутності даного поняття, як його розуміють іноземні дослідники, у практику господарювання вітчизняних підприємств через значні розбіжності в системі регулювання корпоративних відносин, рівні розвитку фондового ринку, правовій та фінансовій грамотності власників [2; 6; 15; 20].

Поєднання наведених факторів створює основу для виділення таких видів рейдерства. Основною передумовою виникнення класичного «білого рейдерства» є значне розпилення акцій публічних акціонерних товариств серед акціонерів, що несе постійну загрозу для власника контрольного пакета акцій. У будь-яку мить може з'явитися інвестор, який скупить акції, що знаходяться на руках у інших акціонерів, внаслідок чого отримає можливість здійснювати управління товариством. Таким чином, «біла» технологія недружніх поглинань представляє собою процес скупки акцій товариства на ринку в мініоритарних акціонерів з метою отримати пакет, достатній для зміни керівництва акціонерного товариства, встановлення як юридичного, так і економічного контролю та участі в управлінні компанією. В Україні фондовий ринок досі знаходиться на стадії формування, що не дозволяє вільно здійснювати угоди щодо купівлі-продажу акцій товариств. Саме тому в корпоративній сфері на сучасному етапі розвитку економіки розповсюджені методики витіснення мажоритарних акціонерів проти їх бажання, що можна охарактеризувати як «сіре» та «чорне» рейдерство, яке відбувається у вигляді корпоративних захоплень.

Отже, головна відмінність між основними видами рейдерства полягає в методах, за допомогою яких досягається кінцева мета діяльності компанії-агресора. Відсутність єдності в трактуванні даного поняття пояснюється недостатньою увагою можновладців до проблеми рейдерства, через що досі не сформовано та не закріплено на законодавчому рівні відповідний термін, що породжує велику кількість суперечностей щодо характеристики інституту рейдерства та створення механізмів захисту від нього в сучасних економічних умовах.

Підсумовуючи наукові напрацювання, викладені вище, та враховуючи специфіку власного дослідження автором, окреслено такі підходи до визначення поняття «рейдерство». Більшість дослідників схиляються до думки, що в основі рейдерства лежить процес встановлення над активами підприємства повного (як фізич-

ного, так і юридичного) контролю без згоди власника. У роботах [1; 2] наголошується на такій характеристиці рейдерства, як використання незаконних або формально законних дій, спрямованих на заволодіння підприємством та його активами. Таким чином, *рейдерство* – протиправне захоплення підприємств всупереч волі його власників і менеджменту з використанням псевдолегітимних (незаконних) методів (схем, технологій) та витрачання коштів, які менше за ринкову вартість активів, що створює необхідність застосування превентивних заходів усунення загроз економічній безпеці в поточному та перспективному періодах.

Спираючись на результати наукового узагальнення теоретичних підходів щодо визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства», а також уточнення змістовного наповнення її структурних елементів («безпека», «підприємство») в контексті рейдерських загроз визначено поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства» – сукупність процесів і дій організаційно-економічного характеру за допомогою методів, засобів та заходів, що в умовах протиправного захоплення підприємств (рейдерства), дії зовнішніх і внутрішніх загроз створюють можливість протистояти їм, зберігати стійке функціонування та розвиток підприємства в часі та просторі (рис. 1). Удосконалення понятійного апарату дозволило сформулювати якісний науково обґрунтований теоретико-методичний інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження та узагальнення наукових підходів до визначення понять «економічна безпека підприємства» та «рейдерство» сформовано авторське визначення забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства, що дає можливість обрати комплекс заходів організаційно-економічного характеру, спрямованих на збереження стійкого функціонування та розвиток суб'єкта господарювання в поточному та майбутньому періодах. Перспективами подальших досліджень є питання, пов'язані з критичним аналізом підходів до оцінки загроз економічній безпеці підприємства в контексті рейдерства, що дозволить розширити теоретичні основи формування ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах рейдерства та створить якісне методичне підґрунтя дослідження. Застосування нових науково-методичних підходів до комплексної оцінки рівня економічної безпеки в умовах протидії рейдерству забезпечить розробку та реалізацію ефективних управлінських рішень, спрямованих на створення системи превентивних заходів усунення загроз економічній безпеці підприємства. Таким чином, вирішення окреслених питань сприятиме формуванню ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах рейдерства, реалізація якого дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності та економічної безпеки вітчизняних підприємств. ■

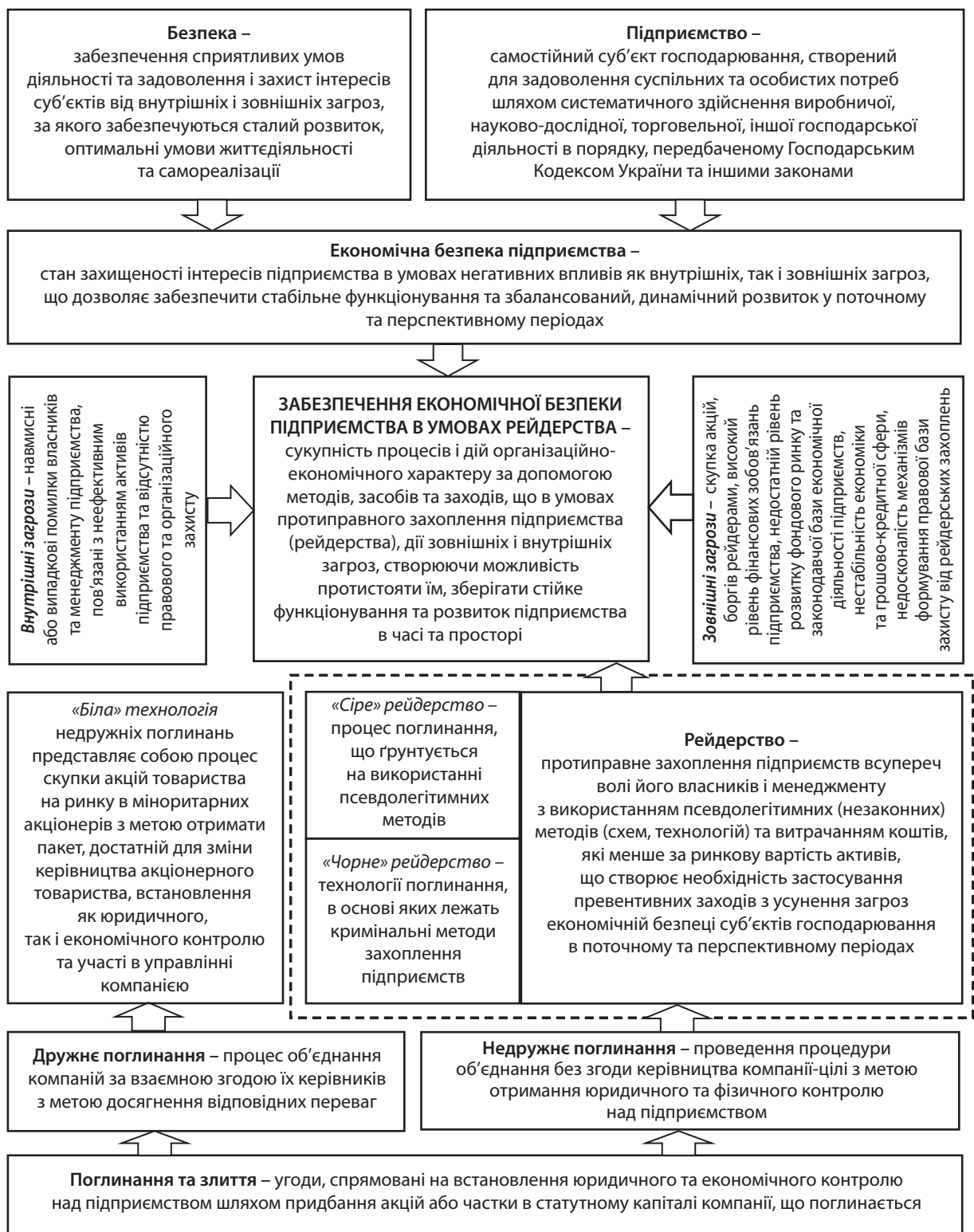

Рис. 1. Теоретичний базис формування поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства»

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурбело О. А., Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Бурбело С. О. Рейдерство: витоки, процедури, способи запобігання: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. 184 с.
2. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д., Саєнко О. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ: Знання України, 2011. 299 с.

3. Гапоненко В. Ф., Беспалько А. А., Власков А. С. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы. М.: Издательство «Ось-89», 2007. 208 с.
4. Моделивання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія/В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін.; за ред. Гейця В. М. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.

5. Закон України «Господарський кодекс України» від 16.01.2003 р. № 436 ІV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

6. **Дмитрієв І. А., Нестеренко В. Ю.** Управління ризиком рейдерського захоплення підприємства: монографія. Харків: ХНАДУ, 2011. 164 с.

7. **Шлемко В. Т., Бінко І. Ф.** Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія. Київ: НІСД, 1997. 144 с.

8. Економічна безпека: підручник/авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жижор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського. Київ: УБС НБУ, 2015. 467 с.

9. **Ермошенко М. М., Горячева К. С.** Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. Київ: НАУ, 2010. 232 с.

10. **Забродський В. А., Кизим М. О.** Власність, економічна безпека і держава. *Економічна кібернетика*. 2000. № 3-4. С. 58-63.

11. **Ильяшенко С. Н.** Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 3 (21). С. 12-19.

12. **Кібік О. М., Наконечний Ю. В.** Проблеми соціально-економічного розвитку транспортних підприємств України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 295-300.

13. **Медведева І. Б., Погосова М. Ю.** Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин: монографія. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 264 с.

14. **Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф.** Основы менеджмента/пер. с англ. М: Дело, 2007. 720 с.

15. **Молодецький С. С.** Виникнення та сучасний стан рейдерства в Україні. *Вчені записки Університету «Крок»*. Сер.: «Економіка». Київ, 2015. № 35. С. 11-18.

16. **Пастернак-Таранушенко Г. А.** Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.

17. **Прокопшина О. В.** Обґрунтування підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник Академії митної служби України*. 2006. № 4. С. 23-25.

18. **Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б.** Современный экономический словарь. 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 1998. 477 с.

19. **Сребник Б. В.** Поглощение компаний и способы защиты от него. *Финансы*. 2011. № 9. С. 65-70.

20. **Сычева Г. И., Колбачев Е. Б., Сычева В. А.** Оценка стоимости предприятий (бизнеса). Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. 384 с.

21. **Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М.** Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія. Х.: Право, 2009. 310 с.

22. **Щеглов Ю. А.** Экономические подходы оценки риска рейдерства в посткризисных условиях. *Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки*. 2013. № 2 (26). С. 171-179.

Науковий керівник – Момот Т. В., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова

REFERENCES

Burbelo, O. A. et al. *Reiderstvo: vytyky, protsedury, sposoby zapobihannia* [Raiding: the origins, treatments, ways to prevent]. Luhansk: RVV LDUVS im. E. O. Didorenka, 2012.

Dmytriiev, I. A., and Nesterenko, V. Yu. *Upravlinnia ryzykom reiderskoho zakhoplennia pidpriemstva* [Risk management of the enterprise raider capture]. Kharkiv: KhNADU, 2011.

Ekonomichna bezpeka [Economic security]. Kyiv: UBS NBU, 2015.

Gaponenko, V. F., Bepalko, A. A., and Vlaskov, A. S. *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiy. Podkhody i printsipy* [Economic security of enterprises. Approaches and principles]. Moscow: Os-89, 2007.

Heiets, V. M. *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Simulation of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: INZHEK, 2006.

Ilyashenko, S. N. "Sostavlyayushchiye ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya i podkhody k ikh otsenke" [Components of economic security and approaches to their evaluation]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (21) (2003): 12-19.

Kibik, O. M., and Nakonechnyi, Yu. V. "Problemy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku transportnykh pidpriemstv Ukrainy" [Problems of socio-economic development of the transport enterprises of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, no. 67 (2012): 295-300.

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Medvedieva, I. B., and Pohosova, M. Yu. *Diahnostuvannia bezpeky promyslovoho pidpriemstva u tryrivnevii systemi finansovykh vidnosyn* [Diagnosis safety of industrial enterprises in the three-tier system of financial relations]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2011.

Meskon, M. Kh., Albert, M., and Khedouri, F. *Osnovy menedzhmenta* [Fundamentals of management]. Moscow: Delo, 2007.

Molodetskyi, S. S. "Vynyknennia ta suchasnyi stan reiderstva v Ukraini" [The emergence and current state of raiding in Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «Krok»*. Ser.: Ekonomika, no. 35 (2015): 11-18.

Pasternak-Taranushenko, H. A. *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Metodolohiia zabezpechennia* [Economic security of the state. Methodology to ensure]. Kyiv: Kyivskiy ekonomichnyi instytut menedzhmentu, 2003.

Prokopishyna, O. V. "Obgruntuvannia pidkhodiv do vyznachennia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva»" [Rationale approaches to the definition of "enterprise economic security"]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*, no. 4 (2006): 23-25.

Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, E. B. *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar* [The dictionary of modern Economics]. Moscow: INFRA-M, 1998.

Shlemko, V. T., and Binko, I. F. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia* [Economic security of Ukraine: the nature and direction ensure]. Kyiv: NISD, 1997.

Srebnik, B. V. "Pogloshcheniye kompaniy i sposoby zashchity ot nego" [Acquisitions and methods of protection]. *Finansy*, no. 9 (2011): 65-70.

Sycheva, G. I., Kolbachev, E. B., and Sycheva, V. A. *Otsenka stoimosti predpriyatiy (biznesa)* [Valuation of enterprises (businesses)]. Rostov n/D: Feniks, 2003.

Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., and Makukha, S. M. *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia* [The state's economic security: essence and tendencies of formation]. Kharkiv: Pravo, 2009.

Shcheglov, Yu. A. "Ekonomicheskkiye podkhody otsenki riska reyderstva v postkrizisnykh usloviyakh" [Economic approaches to assess the risk of corporate raiding in post-crisis conditions]. *Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Povolzhskiy region. Obshchestvennyye nauki*, no. 2 (26) (2013): 171-179.

Varnalii, Z. S., Burkaltseva, D. D., and Saienko, O. S. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: problemy ta priority zmitsnennia* [Economic security of Ukraine: problems and priorities in strengthening]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2011.

Yermoshenko, M. M., and Horiacheva, K. S. *Finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemstvo* [The financial component of economic security: the state and the company]. Kyiv: NAU, 2010.

Zabrodskiy, V. A., and Kyzym, M. O. "Vlasnist, ekonomichna bezpeka i derzhava" [Property, economic security and the state]. *Ekonomichna kibernetika*, no. 3-4 (2000): 58-63.